

בס"ד

**חלק ב'
תוכן עניינים**

**שמירת שבת בכלכלה המודרנית
הרב אישון**

**עקרונות הלכתיים בהסכמי ביטוח
הרב יהודה פרומן**

**היבטים הלכתיים ומשפטיים
של היתר עסקא
דוד משען**

שמירת שבת בכלכלה המודרנית

דרכי ההסתייעות בגוי ונושאים נוספים

הרב שלמה אישון

- 27 ..... **פרק א: גוי הפועל בשבת כשלוחו של היהודי**
- 30 ..... **פרק ב: אפשרויות הפעלת הגוי בהיתר בשבת עצמה**
- 31 ..... א. פעילות המוגדרת כ"מלאכת הגוי".....
- 31 ..... 1. כללי.....
- 32 ..... 2. בעלות יהודית בלא הנאת היהודי.....
- 34 ..... 3. בעלות גוי.....
- 35 ..... 4. בעלות שהועברה מן היהודי לגוי.....
- 36 ..... 5. טיפול בסחורה הנשלחת בשבת ע"י הגוי.....
- 38 ..... **ב. פעילות הנחוצה למניעת הפסד**.....
- 38 ..... 1. פעילת הכרוכה באיסור תורה.....
- 40 ..... 2. פעילות הכרוכה באיסור דרבנן.....
- 42 ..... **פרק ג: הפעלת הגוי מערב שבת לשם פעילות כלכלית בשבת**.....
- 43 ..... א. השקעה כספית לשם פעילת כלכלית ע"י גוי בשבת.....
- 45 ..... ב. העברת בעלות לגוי.....
- 45 ..... 1. כללי.....
- 54 ..... 2. קבלת אחריות מוחלטת.....
- 55 ..... 3. המשמעות ההלכתית של דרכי הקנין על פי החוק.....
- 57 ..... **ג. משלוח מכתבים בערב שבת**.....
- 60 ..... **ד. הפעלת הגוי באמצעות גוי אחר**.....
- 61 ..... **ה. פעילות הנחוצה לשם מניעת הפסד גדול**.....
- 61 ..... 1. כללי.....
- 64 ..... 2. הגדרת "הפסד".....
- 66 ..... **פרק ד: פעילות כלכלית בשבת מיוזמתו של הגוי**.....
- 68 ..... **א. כללי**.....
- 68 ..... 1. מלאכה שעושה הגוי בחפציו.....
- 69 ..... 2. מלאכה הנעשית בלא תמורה כספית בחפץ השייך ליהודי.....
- 71 ..... 3. מלאכה הנעשית בשכר בחפץ השייך ליהודי.....
- 73 ..... **ב. סוגים שונים של הסכמים**.....
- 73 ..... 1. הסכם קבלנות.....
- 75 ..... 2. הסכם אריסות.....
- 75 ..... 3. הסכם שכירות.....
- 77 ..... 4. הסכם חכירות.....
- 77 ..... 5. נתינת מעות לגוי לשם ביצוע עסקאות.....

78	6. רכישת מניות בחברה המתנהלת ע"י גויים
79	ג. הסכם בנסיבות המחייבות עבודה בשבת
85	ד. הגדלת רווחי היהודי בעקבות עבודת הגוי בשבת
85	1. הסכם קבלנות לזמן בלא הנאה לגוי מעבודתו בשבת
88	2. הסכם קבלנות הכולל רווחים לגוי מעבודתו בשבת
91	ה. הקמת חברה בניהולו של גוי
93	פרק ה: חשש מראית עין
94	א. "שם ישראל" על המלאכה
94	1. כללי
95	2. מלאכה הנעשית במטלטלין
97	3. מלאכה הנעשית במקרקעין
99	ב. מלאכה הנעשית בפרהסיה בתוך תחום שבת
99	1. הסכמי אריסות שכירות וחכירות
101	2. הסכם קבלנות
104	3. הסכם קבלנות במלאכה שדרכה להנתן בקבלנות בלבד
105	4. הסכם קבלנות בדבר שדרכו באריסות
107	5. בעיר שאין בה יהודים
108	ג. מלאכה הנעשית בפרהסיה מחוץ לתחום שבת
110	ד. מלאכה הנעשית בביתו של הגוי
111	ה. מלאכה הנעשית בביתו של היהודי
113	ו. מלאכה האסורה מדברי חכמים
114	ז. מלאכה הנעשית בחברה בע"מ
115	פרק ו: שימוש בצרכים אישיים המסופקים ע"י גוי בשבת
116	א. התחשבות בזהותם של רוב אנשי העיר
119	ב. מלאכה הנעשית עבור יהודים
120	ג. מלאכה הנעשית עבור הגוי ע"י מכירו של היהודי
123	ד. הנאת אכילה במלאכה הנעשית עבור הגוי
126	ה. מלאכה הנעשית בקבלנות
130	ו. הגדרת השימושים האסורים
130	1. הנאה – לרבות שימוש
131	2. הנאות האפשריות גם ללא מלאכת הגוי
133	3. הנאה מגוף מלאכת הגוי
134	פרק ז: הסכם שותפות בין יהודי לגוי
135	א. כללי
136	ב. יצירת שותפות בימי חול בלבד
141	ג. שותף גוי העובד מעצמו בשבת
144	ד. שותפים המעסיקים פועלים גויים

145	פרק ח: שכר שבת ויו"ט
146	א. היקף האיסור
153	ב. ריבית עבור יום השבת
155	ג. הפחתה מחוב בגין יום השבת
156	ד. שכר שבת לשם מצוה ובמקום הפסד
161	ה. שכר שבת בהבלעה
161	1. מעביד או פועל הרשאים לחזור בהם
162	2. אפשרות נכוי מן השכר בגין יום העדרות
163	3. שכיר חודש המקבל שכרו בכל יום
163	4. הבלעה בתשלום עבור הכנות והוצאות
164	5. הגדרת "יום"
165	פרק ט: שותפות עם יהודים מחללי שבת
166	א. איסור "לפני עיוור לא תתן מכשול"
166	1. כללי
167	2. הקמת עסק חדש
168	3. הצטרפות לעסק קיים
171	4. חילולי שבת שהחלו לאחר הסכם השותפות
171	ב. איסור סיוע ידי עוברי עבירה
174	ג. הנאה מחילול שבת
177	ד. חילול שבת ע"י שליח
177	1. כללי
178	2. שליחות לדבר עבירה
179	ה. אופי הסכם השותפות
182	ו. החזקת מניות בחברה המופעלת בשבת על ידי יהודים
183	פרק י: סיוע עקיף לחילול שבת
184	א. השאלה והשכרה למחלל שבת
186	ב. רכישת מוצרים שיוצרו בשבת
188	פרק יא: הכנה בחול לביצוע עסקאות בשבת
188	א. כללי
189	ב. הגשת הצעה למכרז שיפתח בשבת
191	ג. הכנה בחול למכירה או רכישה של מוצרים בשבת
193	ד. איסור "לפני עיוור" ו"מסייע ידי עוברי עבירה"
194	ה. שימוש בתלושים הנרכשים מערב שבת
196	נספח: הערות מו"ר הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א
201	מפתח הנושאים
203	תקציר הלכות

עקרונות הלכתיים בהסכמי ביטוח

הרב יהודה פרומן

231	פרק ראשון – האחריות במשפט העברי
231	כללי.....
231	1. אחריות מער ומתנה.....
235	2. חיוב אחריות בגנב וגזלן.....
237	3. אחריות שומרים.....
242	4. אחריות שואל באונסין.....
242	האם אחריות זו היא חלק מהסכם השמירה או חיוב עצמאי.....
244	הגורם המחייב שואל באחריות אונסין.....
245	5. מחויבות באחריות כתוצאה מהתחייבות.....
247	6. סיכום.....
250	פרק שני: יצירת התחייבות בת תוקף
250	כללי.....
250	1. יצירת התחייבות.....
250	כללי.....
253	2. הקנין.....
253	כללי.....
253	חווה הביטוח כשטר התחייבות.....
256	פרמיית הביטוח כיוצרת שעבוד.....
258	תשלום מאוחר.....
260	חווה הביטוח כסטומתא היוצרת את השעבוד.....
261	פוליסת הביטוח כסטומתא.....
263	פרמיית הביטוח כסטומתא.....
264	חווה הנעשה בעל פה כסטומתא.....
267	פרק שלישי: אסמכתא בחווה ביטוח
267	כללי.....
267	1. הגדרת אסמכתא.....
	2. אסמכתא בחווה על תנאי בכלל ובחווה ביטוח בפרט,
270	לאור ההגדרות השונות.....
270	חווה ביטוח לשיטת הרמב"ן ולשיטת ר"י והרא"ש.....
273	חווה ביטוח לשיטת הרשב"א ורבנו תם.....
273	חווה ביטוח לשיטת הרמב"ם.....
273	המונח "מעין אסמכתא".....
275	חווה ביטוח – אסמכתא גמורה או מעין אסמכתא.....
277	תשובת הבית אפרים.....
280	3. דרכי סילוק האסמכתא לשיטת הרמב"ם.....
280	כללי.....

280	דינא דמלכותא כמוציא מידי אסמכתא.....
282	סטומתא כמוציא מידי אסמכתא.....
282	סטומתא .....
283	סטומתא דאורייתא או דרבנן.....
283	סטומתא בדברים שאין מועיל בהם קניין.....
284	סטומתא בהתחייבות.....
285	סיכום.....
285	צירוף דינא דמלכותא עם סטומתא.....
286	שיטת נתיבות המשפט – ישנה משמעות לצרוף שני הינים.....
289	סיכום.....
290	פרמיית הביטוח כמסלקת אסמכתא.....
294	סיכום.....
295	4. האם הסכם הביטוח על-פי תכנו לקוי באסמכתא.....
295	כללי.....
295	השוואת הסכם ביטוח למשחק בקוביה לאור עקרון זיקת הביטוח.....
295	הקדמה – דיון משחק בקוביה.....
297	חווה ביטוח לעומת חווה הימור.....
299	תגמולי ביטוח גבוהים באופן מוגזם.....
299	שיעור הגזמא לעניין הגדרת החווה כאסמכתא.....
302	דין חווה הלקוי באסמכתא עקב קביעת תגמולי ביטוח מוגזמים.....
305	פרק רביעי: עסקת הביטוח – עסקת מכר או שכירות .....
305	כללי.....
306	1. תפיסת המשפט העברי את חווה הביטוח.....
306	הסכמי ביטוח הדדי ואופיים.....
308	תנאי החמרים והספנים – ביטוח הדדי או תנאי בני העיר.....
312	ביטוח הדדי – הסכם שכירות הדדי או התחייבות הדדית.....
313	הבנת הראשונים או הסכם ביטוח.....
316	2. תפיסת החוק את חווה הביטוח.....
319	פרק חמישי: הסכם הביטוח כהסכם שכירות – השלכות הלכתיות .....
319	כללי.....
319	1. עסקת שכירות לעומת עסקת מכר.....
320	העברת בעלות על פוליסת הביטוח.....
320	בהנחה שעסקת הביטוח היא עסקת מכר.....
323	חווה הביטוח – חווה ייחודי שאינו ניתן להעברה.....
324	מעשה הקניין שבאמצעותו ניתן להקנות את פוליסת הביטוח.....
324	הקניית פוליסה כדרך הקניית שטרות.....
325	הקניית פוליסת הביטוח במעמד שלושטן.....
327	העברת הפוליסה בהנחה שמדובר בעסקת שכירות.....
328	הסדרי התשלום לנושים במקרה של פשיטת רגל.....
329	2. השכירות בהסכם ביטוח לעומת הסכם השמירה.....

329	..... כללי
330	..... השפעת מימוש האחריות על תשלום דמי השכירות
332	..... פרק שישי: אופי השכירות בהסכם ביטוח והשלכותיה לעניין ביטול החוזה
332	..... הקדמה
332	..... 1. שכירות פועלים לשם דבר שאינו מוגדר מלאכה
336	..... 2. הגדרת פעולה לעניין דין חזרת פועל בחצי היום
340	..... ביטול חוזה הביטוח מבחינה מוסרית
341	..... הן צדק ולא צדק
342	..... חסרון אמנה
345	..... 3. תוצאה של ביטול חוזה הביטוח
345	..... ביטול החוזה ע"י המבטח
345	..... כמות הפיצוי שמשלם המבטח עבור הפרת החוזה
347	..... נזק שנגרם כתוצאה מביטול הפוליסה ע"י המבטח
349	..... לא היו בנמצא אלא פועלים אלו
350	..... תשלומי נזיקין במקרה חזרה בדבר האבוד
352	..... תנאי מפורש המתיר למבטח לחזור בדבר האבוד
354	..... נזק הנגרם מביטול הפוליסה על ידי המבטח אינו מוגדר גרמי
355	..... 4. נעשה מקרה הביטוח בלתי אפשרי
358	..... 5. החמרת או הפחתת הסיכון בתוך תקופת הביטוח
358	..... המשך קיום החוזה למרות שינוי בעניין מהותי
360	..... ביטוח חוזה הביטוח כתוצאה מהחמרה בסיכון
363	..... תנאי מפורש המבטל את הפוליסה עקב החמרת הסיכון
365	..... פרק שביעי: מצג שווא
356	..... 1. חובת הגילוי על פי חוק חוזה הביטוח ותוצאותיה
366	..... 2. מיקח טעות במשפט העברי
368	..... 3. מצג שווא בדיני השומרים על פפי המשפט העברי
368	..... כללי
369	..... גורם הגבלת האחריות: הטעות או ההטעיה
371	..... דיני השומרים לעומת חוזה הביטוח
372	..... טעות בהיקף האחריות לעומת טעות ברמת הסיכון
374	..... 4. הגדרת קבלת השמירה כטעות לאור עקרונות מיקח טעות במשפט העברי
376	..... 5. הגורמים להגדרת הסכם ביטוח כהסכם בטעות
376	..... כללי
377	..... או גילוי מרכיבי סיכון שגרר תעריף ביטוח מוזל
380	..... אי השפעה של העלמת פרט מהותי
382	..... 6 מועד פקיעת החוזה
384	..... הצד השווה למשפט העברי ולחוק החוזים

386	פרק שמיני: ביטוחי חברות – אופיה של חבות המבטח כלפי צד שלישי
386	הקדמה
387	1. תפיסת הפוליסה כערבות לנזק
387	כללי
388	התחייבות כלפי מי שלא בא לעולם
391	דין ברירה כפוגם בהתייבות
392	דין ברירה
395	הסכם ביטוח חבויות אינו נסמך על דינן ברירה
397	2. תפיסת ביטוח חבויות כהתחייבות לאחריות כלפי המבוטח
398	סיכום
400	מעין סיכום

היבטים הלכתיים ומשפטיים

של היתר עסקא

דוד משען

תוכן עניינים

408	..... מבוא
411	..... פרק א – היבטים הלכתיים
411	..... חלק א – סקירת התפתחות היתר העסקא
411	..... א – מבוא
412	..... ב – המקורות התנאיים
414	..... ג – הסוגיא התלמודית
423	..... ד – העיסקא בתקופת הראשונים
423	..... ה – היתר העיסקא בתקופת האחרונים
434	..... חלק ב – הקשיים שבהיתר עיסקא ופתרונות אפשריים
434	..... א – הקשיים שבהיתר עיסקא
439	..... ב – פתרונות אפשריים
442	..... פרק ב – היבטים משפטיים
454	..... פרק ג – היבטים רעיוניים
454	..... א – מבוא
454	..... ב – איסור ריבית בתורה
456	..... ג – היתר עיסקא – יישום העקרונות
459	..... סיכום
461	..... נספח א
461	..... היתר עיסקא על דרך שליחות
462	..... נספח ב
462	..... היתר עסקא כנספח לחוזה ההתקשרות
463	..... היתר עיסקא לתכנית חסכון
464	..... מפתח נושאים